

PLAN OCHRONY DLA WELSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Projekt koncepcji ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz wartości kulturowych, a także eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych

Sprawozdawca:

dr hab. Mirosław Grzybowski, prof. UWM

II spotkanie konsultacyjne

Jeleń, 26 czerwiec 2026

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybnej oraz zagospodarowania przestrzennego

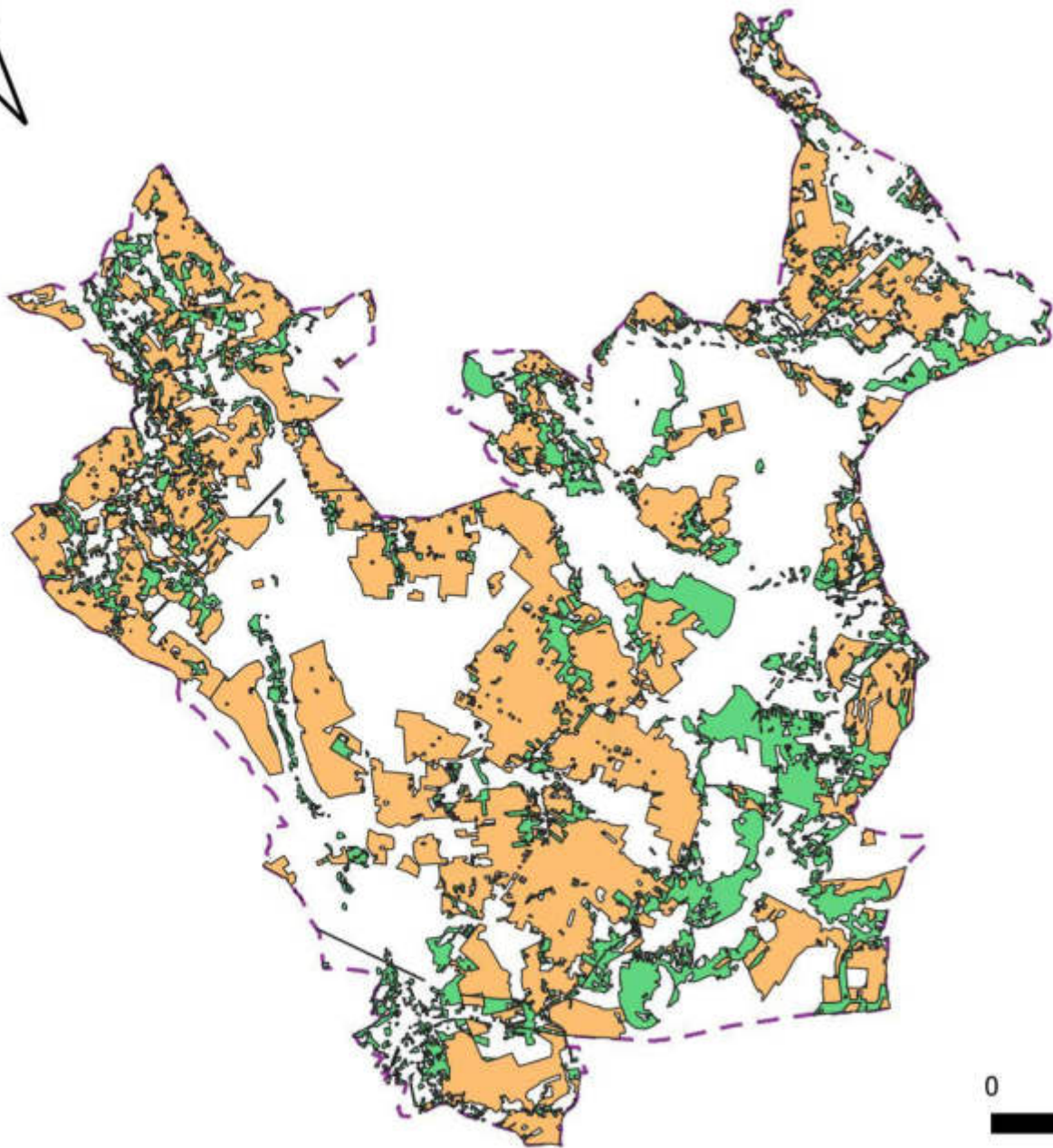
*Zasady prowadzenia gospodarki
rolnej:*

Celem nie jest wyłączenie rolnictwa, lecz utrzymanie takich form gospodarowania, które zachowują mozaikowy krajobraz, łąki, pastwiska, mokradła, zadrzewienia i siedliska gatunków.

Projekt planu ochrony wskazuje, że **tradycyjne i ekstensywne użytkowanie rolnicze jest warunkiem zachowania wielu walorów przyrodniczych i krajobrazowych Welskiego Parku Krajobrazowego.**

Najważniejsze jest ograniczanie dwóch skrajnych procesów: **nadmiernej intensyfikacji oraz całkowitego zaniechania użytkowania łąk i pastwisk.**

Celem jest utrzymanie takich form gospodarowania, które zachowują mozaikowy krajobraz, łąki, pastwiska, mokradła, zadrzewienia i siedliska gatunków;

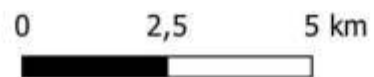
Legenda

Użytki zielone

 roślinność trawiasta

 uprawa na gruntach ornych

 Granice WPK

Priorytet: utrzymać
ekstensywny,
mozaikowy
charakter krajobrazu
rolniczego Parku

trwałe użytki zielone,

miedze,

zadrzewienia śródpolne,

oczka wodne,

mokradła,

strefy buforowe,

tradycyjne sady i pastwiska.

Łąki + pastwiska + miedze + zadrzewienia + mokradła

mozaika elementów, która tworzy krajobraz rolniczy o wysokiej wartości przyrodniczej

Główne zagrożenia

Zagrożenie

intensyfikacja rolnictwa

zaniechanie użytkowania

przekształcanie trwałych użytków zielonych

odwadnianie mokradeł i gleb organicznych

*likwidacja miedz, oczek wodnych i
zadrzewień*

Skutek

uproszczenie krajobrazu, chemizacja, utrata siedlisk

zarastanie łąk, sukcesja drzew i krzewów

utrata siedlisk i funkcji retencyjnych

przesuszenie, murszenie torfów, spadek retencji

fragmentacja siedlisk i ubożenie krajobrazu

Co rekomenduje koncepcja ochrony?

Zasady prowadzenia gospodarki rolnej pokazane w 5 czytelnym blokach

1 Użytki zielone

- utrzymanie łąk i pastwisk
- koszenie z usuwaniem biomasy
- umiarkowany wypas
- unikanie przeorywania i podsiewania wysokowydajnych mieszanek

2 Woda i retencja

H2O

- ochrona mokradeł, oczek wodnych, starorzeczy i obniżeń terenowych
- ograniczanie działań pogłębiających odwodnienie
- zachowanie stref buforowych przy wodach

3 Struktura krajobrazu

MOZ

- zachowanie miedz, zadrzewień i zakrzaczeń
- przeciwdziałanie scalaniu krajobrazu w duże, jednorodne powierzchnie
- unikanie zalesiania cennych siedlisk otwartych

4 Ograniczenie presji

OK

- ograniczanie chemizacji i nadmiernego nawożenia
- unikanie intensywnej produkcji zwierzęcej w miejscach wrażliwych
- przeciwdziałanie gatunkom inwazyjnym

5 Wsparcie rolników

WPR

- doradztwo
- promocja instrumentów WPR, ekoschematów i działań rolno-środowiskowo-klimatycznych
- współpraca z właścicielami gruntów

Sens zapisu: utrzymać rolnictwo ekstensywne i mozaikowe, ograniczając jednocześnie intensyfikację oraz porzucanie użytkowania.

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki rolnej:

- a) **należy zachować rolniczy, ekstensywny i mozaikowy charakter krajobrazu Parku**, w szczególności poprzez utrzymanie trwałych użytków zielonych, miedz, zadrzewień śródpolnych, zakrzaczeń, oczek wodnych, mokradeł, nieużytków oraz stref ekotonowych pomiędzy polami, łąkami, lasami i wodami;
- b) **nie należy przekształcać trwałych łąk i pastwisk** na grunty orne, plantacje, zabudowę, tereny rekreacyjne lub inne formy użytkowania prowadzące do utraty ich funkcji przyrodniczych i krajobrazowych;
- c) **należy dążyć do utrzymywania lub przywracania ekstensywnego gospodarowania trwałymi użytkami zielonymi**, polegającego na regularnym użytkowaniu kośnym, kośno-pastwiskowym lub pastwiskowym, dostosowanym do warunków siedliskowych, potrzeb ochrony gatunków i siedlisk oraz lokalnych tradycji gospodarowania;
- d) **użytkowanie kośne łąk powinno obejmować regularne koszenie** z usunięciem biomasy, zróżnicowanie terminów pokosu na sąsiadujących działkach, minimalizację nawożenia oraz unikanie podsiewania wysokowydajnych gatunków i odmian traw;
- e) **należy dążyć do utrzymania miedz pomiędzy polami** oraz roślinności zielnej, krzewiastej i drzewiastej występującej wśród pól, wzdłuż dróg, cieków i rowów melioracyjnych, jako elementów zwiększających różnorodność biologiczną, retencję, ciągłość ekologiczną oraz walory krajobrazowe Parku;
- f) **należy zachować otwarte wnętrza krajobrazowe** oraz tereny stanowiące siedliska gatunków związanych z krajobrazem otwartym, w szczególności płaty cennych siedlisk przyrodniczych oraz obszary istotne dla zachowania struktury krajobrazu rolniczego Parku;
- g) **należy przeciwdziałać zarówno intensyfikacji, jak i całkowitemu zaniechaniu użytkowania** cennych łąk i pastwisk, ponieważ oba procesy mogą prowadzić do utraty walorów przyrodniczych: intensyfikacja przez uproszczenie składu gatunkowego, eutrofizację i przesuszenie, a zaniechanie przez sukcesję drzew i krzewów oraz zanikanie otwartych fitocenoz łąkowych;
- h) **należy dążyć do wprowadzania ekologicznych i integrowanych metod gospodarowania**, w szczególności do ograniczania stosowania chemicznych środków ochrony roślin i nawozów mineralnych oraz do racjonalnego nawożenia dostosowanego do warunków siedliskowych i produkcyjnych;
- i) **nie powinno się zalesiać łąk, pastwisk, muraw, torfowisk, mokradeł, otwartych wnętrza krajobrazowych oraz terenów stanowiących siedliska gatunków związanych z krajobrazem otwartym**. Dotyczy to w szczególności płatów siedlisk przyrodniczych oraz terenów wskazanych jako istotne dla zachowania struktury krajobrazu rolniczego Parku;

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki rolnej:

- j) należy zachowywać lub odtwarzać **strefy buforowe** z udziałem roślinności zielnej, ziołoroślowej, krzewiastej lub drzewiastej w sąsiedztwie jezior, rzek, cieków, rowów, starorzeczy, oczek wodnych, torfowisk i mokradł;
- k) należy **utrzymywać** mokradła, śródpolne oczka wodne, podmokłe obniżenia terenu, starorzecza, potorfia, turzycowiska, szuwały, ziołorośla i inne nieużytki przyrodnicze jako elementy zwiększające retencję, różnorodność biologiczną i odporność krajobrazu rolniczego na suszę;
- l) na terenach podmokłych, torfowych i hydrogenicznych należy **unikać działań pogłębiających odwodnienie**, w tym pogłębiania, odmulania i przywracania pełnej sprawności dawnych rowów melioracyjnych, jeżeli mogłoby to prowadzić do przesuszenia torfowisk, murszenia gleb organicznych, zaniku roślinności mokradłowej lub pogorszenia warunków retencyjnych;
- m) w przypadku istniejących systemów melioracyjnych należy preferować działania służące **spowolnieniu odpływu wód, poprawie retencji** krajobrazowej oraz utrzymaniu wysokiego poziomu wód gruntowych na siedliskach zależnych od wody, z zastrzeżeniem konieczności uwzględnienia bezpieczeństwa ludzi, trwałości infrastruktury i racjonalnego użytkowania gruntów;
- n) w strefach sąsiadujących z wodami powierzchniowymi, mokradłami i torfowiskami należy **ograniczać nawożenie mineralne i organiczne** oraz stosowanie chemicznych środków ochrony roślin, w szczególności na terenach o dużym spadku, w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i jezior oraz na glebach podatnych na spływ powierzchniowy i erozję;
- o) na gruntach ornych należy dążyć do utrzymania **zróżnicowanej struktury upraw**, stosowania międzyplonów, okrywy roślinnej poza głównym okresem wegetacji, pasów kwietnych, pasów buforowych, ugorów przyrodniczych oraz innych rozwiązań sprzyjających retencji, ochronie gleby i bioróżnorodności krajobrazu rolniczego;
- p) wypas zwierząt powinien być prowadzony w sposób **ekstensywny, z obsadą dostosowaną do pojemności siedliska**, bez nadmiernego wydeptywania, eutrofizacji i niszczenia runi, szczególnie na siedliskach wilgotnych, torfowych, przybrzeżnych oraz w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych;
- q) należy **promować utrzymanie tradycyjnych ras zwierząt gospodarskich**, w szczególności bydła, koni i owiec, jeżeli ich hodowla sprzyja zachowaniu ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk oraz tradycyjnego krajobrazu rolniczego Parku;
- r) należy **unikać lokalizacji intensywnych form produkcji zwierzęcej** oraz obiektów mogących powodować znaczące emisje odorów, biogenów, zanieczyszczeń wód lub presję transportową w dolinie rzeki Wel, w sąsiedztwie jezior, mokradł, torfowisk, obszarów Natura 2000, rezerwatów przyrody oraz terenów o wysokich walorach krajobrazowych;

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

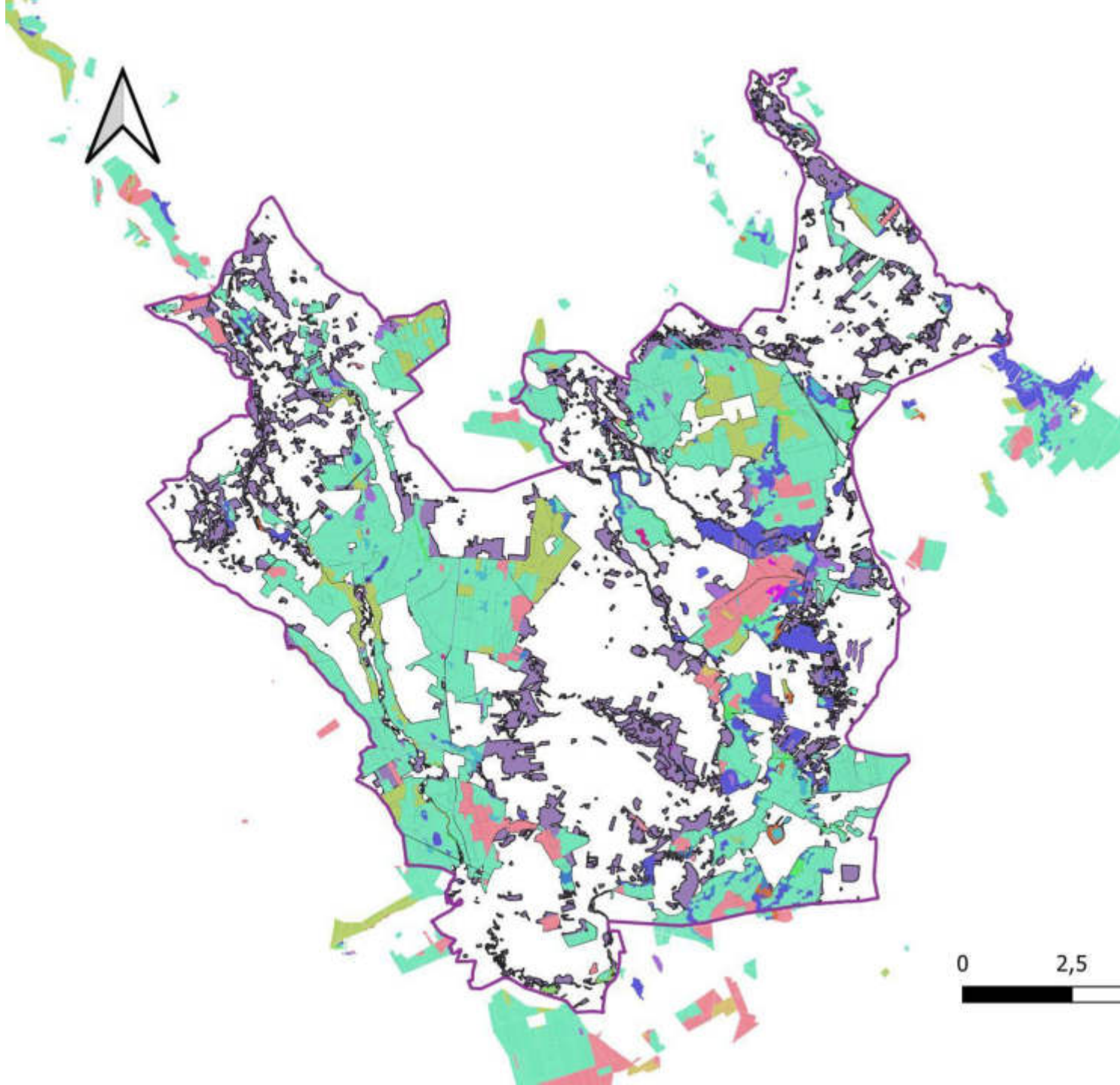
Zasady prowadzenia gospodarki rolnej:

- s) **należy promować** zachowanie i odtwarzanie tradycyjnych sadów, ogrodów przydomowych, pasiek, alei owocowych i innych elementów dawnego krajobrazu rolniczego, o ile nie koliduje to z ochroną cennych siedlisk nieleśnych i otwartych przestrzeni krajobrazowych;
- t) **należy przeciwdziałać wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych** w krajobrazie rolniczym, w szczególności wzdłuż cieków, rowów, dróg, miedz, skrajów lasów, odłogów i terenów porolnych, poprzez monitoring, wczesne reagowanie oraz edukację właścicieli i użytkowników gruntów;
- u) w gospodarce rolnej należy uwzględniać **potrzebę ochrony gleb organicznych i mineralnych** przed degradacją, erozją, zagęszczeniem i utratą materii organicznej, w szczególności przez ograniczanie głębokiej orki na terenach podatnych na erozję, utrzymywanie okrywy roślinnej oraz dostosowanie zabiegów agrotechnicznych do warunków wilgotnościowych;
- v) należy **wspierać udział rolników w aktualnie obowiązujących instrumentach finansowych** służących ochronie środowiska i klimatu w rolnictwie, w szczególności w działaniach lub interwencjach rolno-środowiskowo-klimatycznych, ekologicznych i innych mechanizmach wspierających zachowanie trwałych użytków zielonych, cennych siedlisk przyrodniczych, zagrożonych gatunków, tradycyjnych sadów oraz zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich;
- w) należy prowadzić **działania informacyjne i doradcze skierowane do rolników i właścicieli gruntów**, dotyczące znaczenia ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk, ochrony zadrzewień, mokradł, stref buforowych i gleb organicznych, a także możliwości korzystania z instrumentów finansowych wspierających gospodarowanie zgodne z celami ochrony Parku.

Zasady i kierunki
prowadzenia
gospodarki rolnej,
leśnej i rybackiej
oraz
zagospodarowania
przestrzennego

*Zasady prowadzenia gospodarki
leśnej:*

Właściwie prowadzona gospodarka leśna może
wspierać cele ochrony Parku: **przez przebudowę
drzewostanów, zachowanie drzew biocenotycznych,
ochronę mokradeł i wzmacnianie odporności lasów
na zmiany klimatu**

Legenda

Granice WPK

Lasy Państwowe

BB

BMB

BMŚW

BMW

BŚW

LŁ

LMB

LMŚW

LMW

LŚW

LW

OL

OLJ

poza LP

0 2,5 5 km

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

*Zasady prowadzenia gospodarki
leśnej:*

Gospodarka leśna w Welskim Parku Krajobrazowym powinna wzmacniać **naturalność, różnorodność i odporność lasów, przy jednoczesnym uwzględnieniu bezpieczeństwa ludzi oraz racjonalnego użytkowania zasobów.**

Celem koncepcji **jest takie prowadzenie gospodarki leśnej, która zachowuje siedliska, gatunki, wodę, krajobraz i funkcje społeczne lasu.**

Leśnictwo zgodne z celami ochrony Parku = las bardziej zróżnicowany, odporny i bliższy naturalnym warunkom siedliskowym.

Dlaczego lasy są ważne dla Parku:

- siedliska roślin, grzybów i zwierząt,
- retencja wody i ochrona gleb,
- korytarze ekologiczne,
- krajobraz, rekreacja i edukacja.

Główne zagrożenia

Zagrożenie

uproszczenie składu gatunkowego

niedobór martwego drewna i drzew dziuplastych

osuszanie lasów wilgotnych, łągów i olsów

gatunki obce i inwazyjne

fragmentacja kompleksów leśnych

Skutek

mniejsza odporność lasu

utrata siedlisk wielu gatunków

degradacja siedlisk zależnych od wody

wypieranie rodzimych składników ekosystemu

osłabienie korytarzy ekologicznych

Priorytet: las bardziej
zróżnicowany, odporny
i bliższy naturalnym
warunkom
siedliskowym

właściwe gatunki drzew,

różne klasy wieku,

drzewa biocenotyczne,

martwe drewno,

ochrona ekosystemów wodnych oraz od wód zależnych,

ciągłość korytarzy ekologicznych.

Co rekomenduje koncepcja ochrony?

Zasady prowadzenia gospodarki leśnej pokazane w 5 blokach

1 Naturalność i przebudowa drzewostanów

LAS

- dostosowanie składu gatunkowego do siedliska
- stopniowa przebudowa uproszczonych drzewostanów
- wspieranie naturalnego odnowienia tam, gdzie jest to możliwe

2 Drzewa biocenotyczne i martwe drewno

D

- ochrona drzew dziuplastych, próchniejących i zamierających
- pozostawianie części martwego drewna
- zachowanie mikrohabitatów dla ptaków, nietoperzy, owadów i grzybów

3 Woda i siedliska wilgotne

H2O

- ochrona łągów, olsów, borów i lasów bagiennych
- unikanie działań pogarszających stosunki wodne
- zachowanie stref buforowych przy rzekach, jeziorach, torfowiskach i mokradłach

4 Siedliska i gatunki

BIO

- ochrona stanowisk roślin chronionych i zagrożonych
- przeciwdziałanie gatunkom obcym i inwazyjnym
- prowadzenie gospodarki zgodnie z wymaganiami siedlisk Natura 2000

5 Bezpieczeństwo, współpraca i monitoring

MON

- konieczne zabiegi przy szlakach i drogach z uwzględnieniem bezpieczeństwa
- współpraca Parku, nadleśnictw, właścicieli lasów i gmin
- monitoring stanu siedlisk, martwego drewna, składu gatunkowego i presji turystycznej

Sens zapisu: wzmocniać naturalność, różnorodność i odporność lasów, przy zachowaniu bezpieczeństwa oraz racjonalnego użytkowania.

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki leśnej:

- a) gospodarkę leśną na obszarze Parku należy prowadzić w sposób zapewniający **zachowanie, odtwarzanie i wzmacnianie naturalnego lub zbliżonego do naturalnego charakteru ekosystemów leśnych, z uwzględnieniem ich funkcji przyrodniczych, krajobrazowych, retencyjnych, glebochronnych, klimatycznych i edukacyjnych;**
- b) podczas wykonywania odnowień, w szczególności w płatach siedlisk przyrodniczych oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, należy stosować **składy gatunkowe właściwe dla danego siedliska**, zgodne z lokalnymi warunkami glebowymi, wodnymi i fitosocjologicznymi, z preferencją dla gatunków rodzimych i pochodzenia miejscowego;
- c) należy kontynuować stopniową **przebudowę drzewostanów zniekształconych lub niezgodnych z siedliskiem**, ukierunkowaną na ich unaturalnienie oraz dostosowanie składu gatunkowego do lokalnych warunków siedliskowych i właściwych zbiorowisk roślinnych, w szczególności grądów, łęgów, olsów, borów mieszanych oraz innych naturalnych lub półnaturalnych typów lasu występujących w Parku;
- d) w ramach zabiegów gospodarczych należy wspierać naturalne procesy regeneracyjne i sukcesyjne prowadzące do renaturalizacji zniekształconych zbiorowisk leśnych, przy jednoczesnym utrzymywaniu wysokiego stopnia naturalności zbiorowisk dobrze zachowanych;
- e) należy kształtować **zróżnicowaną strukturę gatunkową, wiekową i przestrzenną drzewostanów**, zwłaszcza na siedliskach żyznych i wilgotnych, z wykorzystaniem naturalnego odnowienia tam, gdzie sprzyja ono zachowaniu właściwego składu gatunkowego i struktury lasu;
- f) podczas zabiegów gospodarczych należy zachowywać **drzewa dziuplaste, drzewa z próchnowiskami, drzewa zamierające, martwe drzewa stojące i leżące, wykroty, złomy, drzewa z owocnikami grzybów nadrzewnych oraz inne drzewa biocenotyczne**, z wyjątkiem sytuacji, w których stanowią one bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, mienia lub infrastruktury;
- g) w sąsiedztwie torfowisk, mokradeł, starorzeczy, jezior, rzek, cieków i źródeł należy zachowywać leśne i zaroślowe **strefy buforowe**, w których ogranicza się intensywność zabiegów gospodarczych, a prace wykonuje się w sposób nienaruszający warunków wodnych, struktury gleby i roślinności przybrzeżnej;

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki leśnej:

- h) podczas cięć rębnych należy dążyć do pozostawiania **stref buforowych o szerokości około 30 m** w sąsiedztwie torfowisk, zbiorników wodnych, cieków, starorzeczy, źródeł oraz innych siedlisk szczególnie wrażliwych na zmianę mikroklimatu i stosunków wodnych;
- i) podczas cięć rębnych należy wyznaczać **kępy pozostawiane do naturalnego rozpadu, stanowiące co najmniej 5% powierzchni manipulacyjnej**, w szczególności w miejscach występowania płatów siedlisk przyrodniczych, stanowisk gatunków chronionych i zagrożonych, drzew biocenotycznych, drzew dziuplastych oraz starodrzewów;
- j) w płatach siedlisk przyrodniczych Natura 2000, w szczególności **91E0, 91F0, 9160, 9190, 91D0** oraz innych potwierdzonych siedlisk leśnych, gospodarka leśna powinna być prowadzona z pierwszeństwem zachowania właściwej struktury, składu gatunkowego, zasobów martwego drewna, uwodnienia oraz ciągłości procesów ekologicznych, zgodnie z ustalenia PZO;
- k) w łęgach, olsach, borach i lasach bagiennych oraz w innych lasach zależnych od wysokiego poziomu wód gruntowych należy **unikać działań powodujących pogorszenie stosunków wodnych**, w szczególności odwadniania, pogłębiania rowów, przyspieszania odpływu oraz prowadzenia prac ciężkim sprzętem w warunkach nadmiernego uwilgotnienia gleby;
- l) wyłączenie z zalesień nieleśnych siedlisk przyrodniczych: **6410, 6510, 7110, 7140**;
- m) **wdrażanie zapisów planów urządzenia lasu Nadleśnictw oraz uproszczonych planów urządzenia lasu w lasach innej własności**, poddanych procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz uwzględniających zapisy planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000;
- n) przy kolejnych **rewizjach planów urządzenia lasu**, uwzględniając funkcje gospodarcze drzewostanów, realizowanie metod hodowli, odnowienia i ochrony lasów, pozwalających na odtworzenie i trwałe zachowanie względnie naturalnego charakteru ekosystemów leśnych, w szczególności siedlisk przyrodniczych Natura 2000 i nie naruszających walorów przyrodniczych i krajobrazowych Parku;
- o) w lasach ochronnych, lasach w granicach rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000, użytków ekologicznych oraz w ich sąsiedztwie gospodarka leśna powinna być prowadzona zgodnie z celami ochrony tych form ochrony przyrody, z uwzględnieniem obowiązujących planów ochrony, planów zadań ochronnych, zadań ochronnych oraz innych dokumentów ochronnych;
- p) w gospodarce leśnej należy uwzględniać potrzebę **adaptacji lasów do zmian klimatu**, w szczególności przez zwiększanie różnorodności gatunkowej i strukturalnej drzewostanów, ochronę retencji wodnej, ograniczanie przesuszenia siedlisk, zachowanie ciągłości pokrywy leśnej oraz unikanie działań zwiększających podatność ekosystemów na suszę, gradacje owadów i choroby;

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki leśnej:

- q) **ochronę lasu** przed czynnikami biotycznymi i abiotycznymi należy prowadzić metodami możliwie najmniej ingerującymi w ekosystem, z **pierwszeństwem metod biologicznych, hodowlanych i profilaktycznych**, ograniczając stosowanie chemicznych środków ochrony roślin do sytuacji wyjątkowych i uzasadnionych;
- r) należy zachować **drożność korytarzy ekologicznych** przebiegających przez kompleksy leśne i ich obrzeża, w szczególności przez ograniczanie fragmentacji lasów, zachowanie zadrzewień łącznikowych, unikanie grodzień barierowych oraz utrzymywanie powiązań pomiędzy lasami, doliną rzeki Wel, jeziorami, torfowiskami i terenami rolniczymi;
- s) wzdłuż szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, dróg publicznych i miejsc intensywnie użytkowanych rekreacyjnie należy prowadzić konieczne zabiegi zapewniające **bezpieczeństwo ludzi, przy jednoczesnym zachowaniu możliwie największej liczby drzew biocenotycznych** i elementów martwego drewna poza strefami bezpośredniego zagrożenia;
- t) należy prowadzić **współpracę pomiędzy Welskim Parkiem Krajobrazowym**, nadleśnictwami, właścicielami lasów prywatnych, gminami, RDOŚ oraz innymi właściwymi podmiotami w zakresie wymiany danych o siedliskach, gatunkach, zagrożeniach, planowanych zabiegach gospodarczych i działaniach ochronnych;
- u) należy prowadzić **działania informacyjne i doradcze** skierowane do właścicieli lasów prywatnych, dotyczące zasad gospodarowania zgodnego z celami ochrony Parku, w tym ochrony siedlisk przyrodniczych, martwego drewna, drzew biocenotycznych, stref buforowych, gatunków chronionych i retencji wodnej;
- v) w ramach **monitoringu skuteczności ochrony Parku należy uwzględnić ocenę stanu leśnych siedlisk przyrodniczych**, w tym struktury drzewostanów, składu gatunkowego, zasobów martwego drewna, obecności gatunków obcych, stanu uwodnienia lasów bagiennych i łągowych oraz skutków prowadzonych zabiegów gospodarczych. W Etapie II przewidziano monitoring siedlisk leśnych 9190, 91D0, 91F0, 91E0 i 9170 trzy razy w okresie obowiązywania planu, co dobrze koresponduje z tym zapisem.

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki rybackiej:

Gospodarka rybacka w Welskim Parku Krajobrazowym powinna wspierać zachowanie naturalnych zespołów ryb, dobrej jakości wód oraz siedlisk wodnych i przybrzeżnych.

Celem koncepcji nie jest wyłączenie użytkowania rybackiego i wędkarskiego, lecz takie jego prowadzenie, aby nie pogarszać stanu rzeki Wel, jezior, starorzeczy, cieków i siedlisk wodno-błotnych.

Funkcje wód Parku:

- siedliska ryb, płazów, bezkręgowców i ptaków wodno-błotnych,
- element korytarza ekologicznego doliny rzeki Wel,
- podstawa retencji i stabilności ekosystemów,
- ważny zasób rekreacyjny, krajobrazowy i lokalny.

Główne zagrożenia

Zagrożenie

zarybianie gatunkami obcymi

rozprzestrzenianie gatunków inwazyjnych

nadmierna presja wędkarska

niszczenie stref brzegowych

pogorszenie jakości wód

Skutek

zaburzenie naturalnych zespołów ryb

wypieranie gatunków rodzimych

lokalne zubożenie populacji ryb

utrata miejsc rozrodu i schronienia

zmiany w całej biocenozie wodnej

Priorytet: ryby właściwe dla danego typu wód, bez gatunków obcych i bez działań pogarszających stan ekosystemów wodnych

rodzime zespoły
ryb,

ochrona tarlisk,

brak zarybień
gatunkami
obcymi,

ograniczanie
gatunków
inwazyjnych,

ochrona brzegów,

monitoring i
współpraca z
użytkownikami
wód.

Co rekomenduje koncepcja ochrony?

Zasady prowadzenia gospodarki rybackiej pokazane w 5 blokach

1 Naturalne zespoły ryb

RYB

- kształtowanie składu ichtiofauny zgodnie z typem rzeki, jeziora lub zbiornika
- ochrona gatunków rodzimych
- unikanie działań prowadzących do sztucznego uproszczenia biocenoz

2 Zarybianie

+

- niezarybianie wód Parku gatunkami obcymi
- ostrożne planowanie zarybień
- dostosowanie działań do charakteru danego ekosystemu wodnego

3 Gatunki obce i inwazyjne

!

- ograniczanie rozprzestrzeniania obcych gatunków ryb
- przeciwdziałanie przenoszeniu żywych ryb między zbiornikami
- edukacja użytkowników rybackich i wędkarzy

4 Siedliska wodne i przybrzeżne

BRZ

- ochrona tarlisk, roślinności wodnej i stref brzegowych
- unikanie przekształcania naturalnych brzegów
- zachowanie powiązań wód ze starorzeczami, mokradłami i rozlewiskami

5 Współpraca i monitoring

MON

- współpraca z użytkownikami rybackimi, kołami wędkarskimi, PGW Wody Polskie, gminami i RDOŚ
- monitoring składu gatunkowego ryb i stanu siedlisk
- reagowanie na sygnały o gatunkach obcych, zanieczyszczeniach i presji rekreacyjnej

Sens zapisu: rodzime zespoły ryb, brak gatunków obcych, ochrona brzegów i odpowiedzialne użytkowanie wód.

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady prowadzenia gospodarki rybackiej:

- a) w zbiornikach wodnych i ciekach Parku **nie należy prowadzić zarybień obcymi gatunkami ryb**, w tym gatunkami obcymi geograficznie, inwazyjnymi oraz niewłaściwymi dla lokalnych warunków siedliskowych;
- b) zarybienia, o ile są prowadzone, powinny obejmować wyłącznie **gatunki rodzime**, właściwe dla danego typu wód, ich warunków siedliskowych, troficznych i hydrologicznych, z preferencją dla materiału zarybieniowego lokalnego lub regionalnego pochodzenia oraz z zachowaniem zasad ochrony różnorodności genetycznej rodzimych populacji ryb;
- c) gospodarka rybacka powinna zmierzać do **utrzymania lub odtwarzania zespołów ryb właściwych dla danego typu jeziora, rzeki lub cieku**, z uwzględnieniem ich naturalnych uwarunkowań siedliskowych, stanu ekologicznego wód, roli roślinności wodnej i szuwarowej oraz potrzeb ochrony rodzimych gatunków ryb i innych organizmów wodnych;
- d) należy **ograniczać rozprzestrzenianie się obcych i inwazyjnych gatunków ryb** oraz innych organizmów wodnych, w szczególności przez niewprowadzanie ich do wód Parku, monitoring ich występowania, niedopuszczanie do ich przenoszenia pomiędzy zbiornikami oraz podejmowanie działań ograniczających ich liczebność w miejscach, gdzie zagrażają rodzimym gatunkom, siedliskom przyrodniczym lub celom ochrony Parku;
- e) w gospodarce rybackiej należy uwzględniać potrzebę **ochrony tarlisk, zimowisk, miejsc naturalnego rozrodu ryb, stref brzegowych, roślinności wodnej i szuwarowej** oraz połączeń ekologicznych pomiędzy jeziorami, rzekami, starorzeczami i drobnymi zbiornikami wodnymi;
- f) należy unikać działań prowadzących do **nadmiernego uproszczenia struktury ichtiofauny**, pogorszenia stanu ekologicznego wód, wzrostu eutrofizacji, niszczenia roślinności wodnej i szuwarowej oraz pogorszenia warunków siedliskowych gatunków związanych z wodami, w tym płazów, ptaków wodno-błotnych i bezkręgowców;
- g) **zasady prowadzenia gospodarki rybackiej powinny być uzgadniane i realizowane we współpracy z użytkownikami rybackimi, właściwymi organami administracji, zarządcami wód oraz Służbą Parku**, z uwzględnieniem celów ochrony Parku, obszarów Natura 2000 oraz przepisów odrębnych.

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

*Zasady zagospodarowania
przestrzennego:*

Zagospodarowanie przestrzenne w Welskim Parku Krajobrazowym powinno kierować rozwój w sposób uporządkowany, z poszanowaniem krajobrazu, siedlisk, wód, tradycyjnej zabudowy i walorów widokowych Parku.

Celem koncepcji nie jest zatrzymanie rozwoju, lecz takie jego ukierunkowanie, aby nowe inwestycje, zabudowa i infrastruktura nie prowadziły do utraty najważniejszych wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku.

Główne zagrożenia

Zagrożenie

rozpraszanie zabudowy

zabudowa brzegów jezior i rzek

lokalizacja dużych instalacji technicznych

likwidacja zadrzewień i miedz

presja rekreacyjna

Skutek

utrata otwartego krajobrazu i fragmentacja siedlisk

degradacja stref przybrzeżnych

dysharmonia krajobrazowa

uproszczenie krajobrazu rolniczego

zaśmiecanie, wydeptywanie, nieformalne dojścia do wody

Priorytet: rozwój w
miejscach i
formach zgodnych
z krajobrazem
Parku.

koncentracja zabudowy w istniejących układach
osadniczych,

ochrona otwartych przestrzeni,

ochrona brzegów wód,

zachowanie zadrzewień i alei,

ochrona punktów i ciągów widokowych,

dostosowanie skali i formy zabudowy do lokalnego
charakteru.

Co rekomenduje koncepcja ochrony?

Zalecenia z zakresu zagospodarowania przestrzennego pokazane w 5 blokach

1 Strefy Ochrony Krajobrazu

SOK

- wskazanie obszarów szczególnie ważnych krajobrazowo
- ochrona punktów, osi i przedpoli widokowych
- uwzględnianie SOK w dokumentach planistycznych i decyzjach lokalizacyjnych

2 Zabudowa i układy osadnicze

DOM

- lokalizowanie nowej zabudowy przede wszystkim w obrębie istniejących miejscowości
- dostosowanie skali, gabarytów, dachów, kolorystyki i materiałów do tradycyjnej zabudowy
- ograniczanie rozpraszania zabudowy w otwartym krajobrazie

3 Wody, brzegi i retencja

H2O

- ochrona naturalnych i półnaturalnych linii brzegowych
- przeciwdziałanie grodzieniu, utwardzaniu i zabudowywaniu brzegów
- zachowanie mokradeł, terenów zalewowych i naturalnej retencji

4 Krajobraz rolniczy i zieleń

Z

- zachowanie miedz, zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych
- ochrona otwartych wnętrz krajobrazowych
- unikanie przekształcania cennych łąk, pastwisk i terenów podmokłych

5 Infrastruktura, turystyka i ład przestrzenny

ŁAD

- koncentracja ruchu turystycznego w miejscach już udostępnionych
- ograniczanie lokalizacji obiektów dysharmonijnych w krajobrazie otwartym
- porządkowanie reklam, szyldów, oświetlenia i małej architektury

Sens zapisu: rozwój tak, ale w miejscach i formach zgodnych z krajobrazem, wodą, zielenią i tradycyjnym charakterem Parku.

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- a) W celu ochrony najcenniejszych walorów krajobrazowych Welskiego Parku Krajobrazowego wprowadza się **Strefy Ochrony Krajobrazu (SOK)**, obejmujące obszary o szczególnym znaczeniu dla zachowania fizjonomii krajobrazu, ekspozycji widokowej, otwartych wnętrz krajobrazowych, panoram, osi i ciągów widokowych, krajobrazów priorytetowych oraz tradycyjnego krajobrazu rolniczego i kulturowego Parku.
- b) Granice **Stref Ochrony Krajobrazu** powinny zostać wskazane w załączniku mapowym do planu ochrony Parku, z wykorzystaniem wyników diagnozy krajobrazowej, audytu krajobrazowego województwa warmińsko-mazurskiego, mapy walorów krajobrazowych Welskiego Parku Krajobrazowego, lokalizacji krajobrazów priorytetowych, punktów widokowych, ciągów widokowych, osi ekspozycji oraz obszarów szczególnie wrażliwych na przekształcenia przestrzenne.
- c) Ustalenia dotyczące **Stref Ochrony Krajobrazu** należy uwzględniać w planach ogólnych gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach lokalizacyjnych, dokumentach strategicznych i programowych gmin oraz w działaniach inwestycyjnych i gospodarczych mogących wpływać na krajobraz Parku.
- d) **należy dążyć do zachowania dominujących cech fizjonomii krajobrazu Parku**, w szczególności mozaiki terenów rolniczych, łąk, pastwisk, zadrzewień, lasów, dolin rzecznych, jezior, mokradeł oraz tradycyjnych układów osadniczych;
- e) **nową zabudowę mieszkaniową, rekreacyjną, usługową i związaną z produkcją rolną należy lokalizować przede wszystkim w obrębie istniejących struktur osadniczych** albo w ich bezpośrednim sąsiedztwie, z ograniczaniem rozpraszania zabudowy na terenach otwartych, w dolinach rzecznych, strefach przyjeziornych, przedpolach widokowych oraz obszarach szczególnie istotnych dla realizacji celów ochrony Parku;
- f) **należy zachowywać, pielęgnować i uzupełniać istniejące zadrzewienia śródpolne, przydrożne, nadwodne, alejowe** jako elementy struktury krajobrazu, siedliska gatunków, korytarze ekologiczne oraz składniki tradycyjnego krajobrazu rolniczego;
- g) należy chronić wnętrza krajobrazowe, punkty, osie, ciągi i przedpola widokowe przez ograniczanie lokalizacji obiektów budowlanych, urządzeń technicznych, ogrodzeń, reklam, nasadzeń i innych elementów zagospodarowania, które mogłyby zaburzać ekspozycję krajobrazową, czytelność panoram oraz tradycyjny charakter krajobrazu Parku;

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- i) należy dążyć do nielokalizowania elektrowni wiatrowych, wielkopowierzchniowych naziemnych instalacji fotowoltaicznych oraz towarzyszącej im infrastruktury technicznej w otwartym krajobrazie rolniczym, dolinach rzecznych, sąsiedztwie jezior, na przedpolach widokowych oraz w obszarach szczególnie istotnych dla realizacji celów ochrony Parku. Preferowane powinny być małoskalowe instalacje odnawialnych źródeł energii zintegrowane z istniejącą zabudową albo lokalizowane na terenach już przekształconych, pod warunkiem braku istotnego negatywnego wpływu na krajobraz, siedliska przyrodnicze, gatunki chronione i wartości kulturowe;
- j) należy **zachowywać i chronić obiekty małej architektury o znaczeniu kulturowym, historycznym, religijnym** lub krajobrazowym, w szczególności kapliczki, krzyże przydrożne, figury, ogrodzenia historyczne, bramy, studnie, pomniki i inne drobne formy dziedzictwa kulturowego;
- k) **obiekty dziedzictwa kulturowego należy obejmować bieżącą opieką, konserwacją, renowacją i zabezpieczeniem przed degradacją**, z zachowaniem ich autentyzmu, formy, materiałów, kontekstu przestrzennego oraz powiązań z krajobrazem;
- l) **miejsca pamięci należy zachowywać, odnawiać, porządkować i odpowiednio eksponować**, w tym przez właściwe oznaczenie informacyjne oraz, tam gdzie jest to uzasadnione, włączenie ich w system szlaków turystycznych, edukacyjnych i kulturowych, bez naruszania ich powagi, charakteru historycznego i wartości symbolicznych;
- m) należy wspierać działania służące **uporządkowaniu gospodarki odpadami**, w szczególności przez identyfikację i likwidację miejsc nielegalnego składowania odpadów, zapobieganie ponownemu zaśmiecaniu terenów cennych przyrodniczo i krajobrazowo oraz przestrzeganie gminnych regulaminów utrzymania czystości i porządku;
- n) należy przeciwdziałać **przekształcaniu naturalnych i półnaturalnych linii brzegowych jezior, rzek i cieków**, w szczególności ich zabudowywaniu, grodzeniu, utwardzaniu, niszczeniu roślinności brzegowej oraz technicznemu umacnianiu brzegów, jeżeli nie jest ono uzasadnione względami bezpieczeństwa, ochrony infrastruktury lub ochrony przeciwpowodziowej. Zagospodarowanie rekreacyjne nad wodami powinno być koncentrowane w miejscach już użytkowanych i wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę sanitarną, bez rozszerzania presji na odcinki brzegów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- o) **zabudowa** realizowana w granicach Parku powinna skalą, formą, gabarytami, geometrią dachów, kolorystyką, materiałami wykończeniowymi i sposobem sytuowania na działce **nawiązywać do tradycyjnego charakteru zabudowy wiejskiej regionu**. Należy unikać form zabudowy podmiejskiej, katalogowej, przypadkowej stylistycznie oraz obiektów dysharmonijnych w krajobrazie wiejskim;

Zasady i kierunki prowadzenia gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz zagospodarowania przestrzennego

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- p) **obszary aktywności usługowej, produkcyjnej, magazynowej i technicznej należy lokalizować poza terenami najcenniejszymi przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo**, przede wszystkim w obrębie istniejących struktur osadniczych, terenów już przekształconych albo w ich bezpośrednim sąsiedztwie. W przypadku ich lokalizacji należy ograniczać ekspozycję krajobrazową obiektów przez właściwe sytuowanie zabudowy, stosowanie zieleni izolacyjnej, ograniczanie powierzchni utwardzonych oraz zachowanie powiązań widokowych i przyrodniczych;
- q) **reklamy, szyldy, tablice informacyjne, oświetlenie zewnętrzne i elementy małej architektury powinny być kształtowane w sposób uporządkowany, stonowany i dostosowany do charakteru krajobrazu wiejskiego oraz wartości kulturowych Parku**. Należy unikać nadmiernej ekspozycji reklamowej, agresywnej kolorystyki, oświetlenia rozproszonego i elementów wizualnie konkurujących z krajobrazem;
- r) **rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej** powinien być podporządkowany zasadzie **koncentracji ruchu w miejscach już udostępnionych** oraz minimalizacji presji na obszary najcenniejsze przyrodniczo i krajobrazowo. Nowe parkingi, miejsca odpoczynku, pomosty, dojścia do wody, punkty widokowe i elementy infrastruktury edukacyjnej powinny być projektowane jako obiekty kameralne, o ograniczonej skali, wysokiej jakości krajobrazowej oraz z zastosowaniem rozwiązań ograniczających presję na siedliska, brzegi wód i gatunki chronione;
- s) w zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględniać potrzebę **adaptacji do zmian klimatu**, zwłaszcza przez zachowanie naturalnej retencji, terenów zalewowych, mokradeł, zadrzewień, powierzchni biologicznie czynnych i przepuszczalnych oraz przez unikanie rozwiązań zwiększających spływ powierzchniowy, przesuszanie siedlisk lub fragmentację terenów zielonych.